

Плана рада
Народни музеј Лесковац
2021 – 2025

Небојша Димитријевић
Лесковац, октобар, 2021. године

Садржај

1. Општи подаци о музеју
2. Мисија, визија и вредности музеја
3. SWOT анализа
4. ПЕСТ анализа
5. Стратешки план музеја
- 5.1. Развој и унапређење основне музејске делатности
  - 5.1.1. Прикупљање предмета и очување нематеријалне културне баштине
  - 5.1.2. Израда нових сталних поставки
    - 5.1.2.1. Реализација III фазе Сталне поставке, „Буне, устаници и рагови“
    - 5.1.2.2. Израда синопсиса, експозиције и реализација поставке „Коста Стаменковић, живот и дело“
    - 5.1.2.3. Рехабилитација комплекса Текстилног музеја у Стројковцу, израда синопсиса, експозиције и реализација сталне поставке „Развој текстилне индустрије у Лесковцу“
  - 5.1.3. Обрада и дигитализација музејске грађе
  - 5.1.4. Стварање одговарајућих услова за безбедно складиштење, чување и презентацију културних добара
    - 5.1.4.1. Дренажа простора око зграде музеја
    - 5.1.4.2. Санације крова и фасаде објекта Народног музеја Лесковац
  - 5.1.5. Афирмација археолошког локалитета „Царичин град“
    - 5.1.5.1. Решавање правно имовинских односа на локалитету и ограђивање локалитета
    - 5.1.5.2. Организација и спровођење архитектонско урбанистичког конкурса за визиторски центар
    - 5.1.5.3. Промовисање локалитета
  - 5.1.6. Афирмација археолошког локалитета „Скобаљић град“

- 5.1.6.1. Уређење приступне стазе и конзервација локалитета
- 5.1.6.2. Промовисање локалитета
- 5.1.7. Инклузија у музеју
- 5.2. Развој и унапређење сарадње са стручњацима и публиком
  - 5.2.1. Прикључење музејске библиотеке COBISS систему
  - 5.2.2. Боља сарадња са општинама Бојник, Медвеђа и Лебане
  - 5.3.3. Заштита и валоризација споменичке грађе на територији Народног музеја Лесковац
  - 5.3.4. Активније укључивање у туристичку понуду на националном и локалном нивоу
  - 5.3.5. Презентација музеја путем друштвеним мрежа и мултимедијалних платформи на интернету
  - 5.3.6. Активнија улога Дечјег музејона у сарадњи са школама на територији коју покрива Народни музеј у Лесковцу
  - 5.3.7. Укључивање корисника музеја у креирање музејских садржаја и политика
  - 5.3.8. Издавачка делатност
- 6. Кадровска структура у музеју
  - 6.1. Основна делатност
  - 6.2. Остале службе
  - 6.3. Табела кадровске структуре у музеју
- 7. Начини остварења циљева
- 8. Анализа будућих тенденција
- 9. Закључак

1. Општи подаци о музеју

Народни музеј у Лесковцу је јавна, непрофитна установа у служби друштва, која прикупља, чува, документује, проучава и презентује историјско-уметничка дела прикупљена на територији коју покрива. Експонати у сталној поставци или изложени на повременим музејским изложбама шире сазнања о историјским контекстима њиховог настанка, употреби и уметничкој вредности. Као чувар, заштитник и интерпретатор културне баштине, музеј је неизоставни чинилац савремених друштвених кретања на југу Србије који брине о унапређењу музејске делатности, као и о ширењу општих културних вредности и испуњавању васпитно-образовних задатака. Чувајући, штитећи и излажући предмете, музеј презентује идеје и ствара доживљаје, служићећи као извор знања и активни образовни и комуникацијски центар свог окружења. Музеј афирмише вредности лесковачког краја и популаризујући их доприноси општем развоју окружења.

Народни музеј у Лесковцу основан је 2. маја 1948. године од стране града Лесковца. Народни музеј у Лесковцу је музеј комплексног типа, један од највећих музеја у Републици Србији, и одговоран је за културно историјско наслеђе на територији града Лесковца, општина Бојник, Медвеђа у Лебане, и своју активност обавља у четири објеката и на једном археолошком локалитету.

Музеј своју делатност обавља у складу са Законом о музејској делатности и Законом о културним добрима, и осталим подзаконским актима у упутствима који се односе на заштиту различитих врста културних добара.

Своју основну делатност музеј врши у централној зграду у којој се налази стална поставка музеја „Времплов лесковачког краја“, две галерије, сала за научне скупове, и депои са предметима. У објекту Градска кућа налази се етнолошка поставка, спомен кућа Косте Стаменковића чува успомену на познатог револуционара и народног трибуна Косту Стаменковића. Текстилни музеј у Стројковцу представља јединствени музеј у Србији који чува успомене на зачетке текстилне индустрије у лесковачком басену. Археолошки локалитет Царичин град, представља јединствени пример архитектуре и живота у Римском царству током друге половине VI века, о самом локалитету и покретним културним добрима стара се Народни музеј у Лесковцу.

Оваква структура музеја и његовог деловања даје многобројне могућности коришћења културно историјског наслеђа, али и представљају логистички и финансијски изазов у обради, чувању и презентовању наслеђа. Сваки од горе поменутих сегмената музеја представља културно историјско благо о коме је музеј дужан да се стара на законима прописан начин и да га презентује публици и представља потенцијални извор финансијског прихода музеја. Са друге стране, старање о неколико десетина хиљада покретних културних добара и неколико непокретних културних добара захтева финансијска средства и квалификовани стручни кадар како би се испунили музејски

стандарди у њиховој заштити, али и њихова стална конзервација и презентација која ће пратити токове савремене музеологије.

2. Мисија, визија и вредности Народног музеја у Лесковцу

Мисија Народног музеја Лесковац

Народни музеј Лесковац је установа заштите покретних и непокретних културно-историјских и уметничких добара. Народни музеј Лесковац је музеј комплексног типа који проналази, проучава, документује, штити и презентује археолошка, историјска, етнолошка и уметничка културна добра.

Визија Народног музеја Лесковац

Народни музеј у Лесковцу је водећа установа заштите културних добара на југу Србији која истражује и тумачи историјске процесе на подручју које покрива, тежећи да достигне највише стандарде у музеолошкој пракси. Он афирмише културно историјско благо са територије над којом има надлежност на занимљив, атрактиван и разумљив начин посетиоцима не одступајући од научних и музејских стандарда. Рад музеја доприноси културном, научном, педагошком и туристичком развоју свог окружења.

Вредности Народног музеја Лесковац

Основне вредности које Народни музеј Лесковац гаји и кроз свој рад промовише јесу, друштвена одговорност, музеолошки и научни интегритет, транспарентност у раду, инклузија свих друштвених група људи, одрживи развој, мултикултуралност, посвећеност посетиоцу и професионални однос између колега.

3. SWOT анализа Народног музеја Лесковац

СНАГА	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - Богата културно-историјско наслеђе - Могућност прикупљања нових предмета са археолошких ископавања - Могућност развоја културног туризма - Могућност развоја верског туризма - Бројне награде - Добар пословни имиџ - Искуство у писању и реализовању пројеката - Локалитет Царичин град - Локалитет Скобаљић град - Музеј текстилне индустрије у Стројковцу - Наменска зграда музеја - Инклузивност - Широки спектар знања и интереса запошљених у музеју 	<ul style="list-style-type: none"> - Високи трошкови одржавања и велики број некретнина - Потешкоће у обављању одређених послова због недостатка квалификованих кадрова - Делатност која није потпуно препозната у развијена у широј јавности - Недостатак паркинга места - Недостатак инфраструктуре на локалитетима Царичин град и Скобаљић град - Неусловни депони - Не постоји музејски туристички производ - Неразвијен маркетинг - Недовољан број упошљеника који говори стране језике
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> - Потенцијал у осмишљавању нових производа из области културног и верског туризма - Могућност долуне, промена, и замена поставки у музејским објектима - Осмишљавање културних програма на основу богатог и разноликог музејског фонда - Боља систематизација радних места - Добра репутација и искуство за учешће у међународним пројектима - Отвореност према новим технологијама - Увођење нових програма и услуга - Тренд јачања свести грађана о значају културно историјске баштине 	<ul style="list-style-type: none"> - Раст трошкова пословања - Одлазак стручног кадра у пензију - Недостатак младог стручног кадра - Непознавање нових информационих и дигиталних технологија - Немогућност награђивања добрих упошљеника - Недовољни приходи из сопствених средстава - Недовољна повезаност и кординација службе основне и техничке делатности - Старост појединих музејских објеката дефинисаних као непокретно културно добро - Недовољна хоризонтална повезаност културних институција и садржаја на подручју града

4. ПЕСТ анализа

Политичко окружење

Народни музеј у Лесковцу има неприкосновени статус једне од водећих установа заштите и културе на простору јужне Србије. Оснивач музеја, град Лесковац, стоји чврсто иза музејских пројеката како финансијски као град који издаја највећи проценат новца из буџетских средстава за културу, тако и системски где музеј има подршку локалних комуналних и јавних предузећа у реализовању пројеката. Донети Закон о музејској делатности ближе дефинише начине и одговорност рада музеја.

Оцена: повољна

Економско окружење

Повољније економско окружење, и повећања економска мост грађана на територији који покрива Народни музеј у Лесковцу даје могућност за повећање прихода. Учествовање у пројектима прекограничне сарадње у којој постоји могућност повлачења финансијских средстава из фондова Европске Уније. Са друге стране, трајање пандемије САРС КОВИД негативно утиче на економију, што може довести до смањења или ограничења средстава намењених за културу. Пораст трошкова енергената такође негативно утиче на економску способност музеја.

Оцена: нестабилно

Социолошко-културолошко окружење

Негативан природни прираштај утиче на то да је музејска публика старија, такође круг музејских посетиоца остаје исти. Непостојање музејске културе код млађих посетиоца ствара негативну перцепцију о музеју и његовој улози у друштву. Негативно мишљење дела грађана према установама финансираним из буџета града. Промена система вредности и све веће уплитање неквалификованих особа. Промена у начину живота и све већа информатизација друштва мење начин комуникације са посетиоцима. Мала мобилност људи и ученика из приградских насеља и околних општина смањује њихово учешће у музејским програмима.

Оцена: неповољна

Технолошко окружење

Увођење нових информационих и дигиталних технологија у музејске садржаје и упознавање музејских упошљеника са њима даје добру основу за даљи развој и имплементацију нових технологија у будућности. Контакт који посетиоци остварују са новим технологија који је музеј имплементирао у своје поставке доприноси њиховој

информатичкој писмености и жеље за знањем. Међу музејским улошљеницима постоји жеља и знање за усавраћавањем у области дигиталне комуникације и информационалних технологија.

Оцена: повољна

5. Стратешки план рада Народног музеја Лесковац

Стратешки план је анализа постојећег стања, те утврђивање циљева, мера и активности како би се потенцијали културне баштине и музеја као институције успешније и учинковитије користили као развојни ресурси на начелима одговорног и одрживог развоја.

Временски период за спровођење стратешког плана предвиђено је у периоду 2021 – 2025 година. Циљеви ће се спровести у складу са дефинисаном мисијом, визијом и вредностима Народног музеја у Лесковцу, анализом унутрашњег и спољашњег друштвеног и финансијског окружења, дефинисањем општих и посебних циљева и начина њихвог остварења.

Општи циљ

5.1. РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕЊЕ ОСНОВНЕ МУЗЕЈСКЕ ДЕЛАТНОСТИ

Развој музејске делатности укључује основне активности од прикупљања предмета до њиховог документовања. Развојем дигиталних технологија као и метода проучавања предмета начини на који се врше активности прикупљања, заштите и презентације су се током година мењали, такође донесен је нови Закон о музејског делатности који у ужим оквирима дефинише рад музеја. Како би музеј унапредио своје активности и усагласио их са поменутиим законом потребно је стално пратити и укључивати новине у протоколе рада музеја.

Посебни циљеви

5.1.1. Прикупљање предмета и очување нематеријалне културне баштине

Овај циљ ће бити остварен кроз теренски рад, истраживањем, поклоницама, донацијама кроз одређивање приоритета према потребама музејских збирки и политици музеја. Резултат ове активности је повећање музејског фонда, и могућност нових изложби или нових сегмената у оквиру Сталне поставке, чиме би музеј са новим садржајима остао актуелан међу посетиоцима.

5.1.2. Израда нових сталних поставки

У оквиру музеја постоје четири сталне поставке (Централна зграда, Градска кућа, Музеј текстилне индустрије у Стројковцу и спомен кућа Косте Стаменковића). Након више од четрдесет година Народни музеј кренуо је у реновирање сталне поставке у централној згради, током 2015. године завршен је први део, 2020. отворен је и други део, следећи задатак јесте планирање и реализовање трећег дела сталне поставке. Градска кућа је сталну поставку добила 1995. године и тренутно не захтева никакве веће интервенције ван стандардних процедура заштите. Поставке које се налазе у Музеју текстилне индустрије и Спомен кући Косте Стаменковића, стављене су током шездесетих година прошлог века и захтевају промену, док предмети у њима захтевају конзерваторске и реставраторске послове.

5.1.2.1. Реализација III фазе Сталне поставке „Буне, устаници и ратови“

Као што је већ речено у уводу овог дела, две дела Сталне поставке које обухватају период од праисторије до 1941. године су већ реконструисана и замењена. Следећи корак у реконструкцији поставке јесте наставак рада на трећој фази под радним називом „Буне, устанци и ратови“. Овај део поставке обухватиће више временских раздобља јер се бави ослободилачким ратовима у којима су учествовали људи из наших крајева и који су вођени на нашим просторима. Поставка ће обухватити, Први и Други српски устанак, Балканске ратове, Први и Други светски рат.

Циљ поставке неће бити да промовише политичке и друштвене идеологије, већ да прикаже економске и друштвене прилике које су довеле до ослободилачких ратова и које су настале као њихова последица. Централни део поставке биће усмерен на страдања и жртве наших предака за слободу, али и херојске примере отпора који и данас инспиришу љубав према отаџбини и очувању слободарских традиција нашег народа.

У току датог период у овом документу 2021 – 2025. године потребно је израдити пројекат за добијање грађевинске дозволе за реконструкцију музеја, синопсис сталне поставке и архитектонски пројекат поставке, експозицију поставке, маркетинг план за промоцију и др.

5.1.2.2. Израда синопсиса, експозиције и реализација поставке „Коста Стаменковић, живот и дело“

Кућа у којој је живео револуционар, комуниста и борац за радничка права Коста Стаменковић, решењем Републичког завода за заштиту споменика културе 1950. године стављена је под заштиту државе а 1969. године отворена је за посетиоце. Уговором о поклону између Народне музеја Лесковац и наследника Косте Стаменковића, 1975. године објекат је пренета у власништво Народног музеја Лесковац.

Стална поставка у кући Косте Стаменковића датира из времена када је отворена за публику, 1969. године. У протеклом периоду извршена је санација крова на куће, док би у

наредном периоду требало наставити санационе и конзерваторске радове на објекту. Ове радове пратила би израда новог синопсиса поставке у кући. Стална поставка састављена је из оригиналног покућства породице Стаменковић. Ову поставку је потребно осавременити, израдити нови синопсис поставке у које ће бити укључени предмети из историјске збирке музеја, а који говоре о раду, животу и траговима које је Коста Стаменковић оставио као члан КУД Абрашевић, као оснивач ФК Дубочице, као борац за права радника и као народни херој у Другом светском рату. Имајући у виду ограничен простор на коме се налази музеј, нови синопсис би укључио мултимедијална средства презентације где би се кроз слике и видео снимке испречао живот једног револуционара и утицај који је имао на друштвене и културне токове у Лесковцу између два светска рата. У склопу санационих и музеолошких радова на кући и поставци потребно је врагити нову спомен бисту Косте Стаменковића на подијума на коме је стајала стара.

5.1.2.3. Рехабилитација комплекса Текстилног музеја у Стројковцу, израда синопсиса, експозиције и реализација сталне поставке „Развој текстилне индустрије у Лесковцу“

Текстилни музеј у Стројковцу једини је музеј у Србији који приказује развој текстилне индустрије у оригиналном објекту одакле је тај развој и кренуо. Музеј је смештен у воденици подигнутој у другој половини XIX века. У њој је 1884. године отворена прва гајтанара у Србији, што се смагра зачетком текстилне индустрије у лесковачком басену. Музеј је отворен 1954. године од стране текстилних фабрика у Лесковцу, касније воденица прелази у надлежност Народног музеја Лесковац, а 1980. године бива проглашена за културно добро.

Пројекат рехабилитације комплекса Текстилног музеја обухватио би две зграде, воденицу и помоћну просторију, такође би обухватио завршетак тоалета и сувенирнице као и пустање воде у канал и инсталирање чаркова каком би се приказао рад прве гајтанаре. Упоредо са рехабилитацијом комплекса, планирана је и обнова сталне поставке у музеју која ће укључити израду синопсиса, набавки и обраду предмета, израду експозиције, рад на марктенгу, сувенирима и промоцији музеја. Нова поставка би носила радни назив „Развој текстилне индустрије у Лесковцу“.

5.1.3. Обрада и дигитализација музејске грађе

Технолошке иновације обликују и преобликују улогу и мисију музеја као носиоца заштите у презентације културних добара. Напредак у дигиталној обради, складиштењу и манипулацијању подацима увео је многе новине у обради и чувању музејске грађе. Како би нове могућности биле искоришћене на најбољи начин, у будућем периоду потребни је повећање степена инвентаризације музејске грађе, њена потпуна документација у складу са законским прописима, фотографисање и скенирање музејских предмета и њихово трајно похрањивање на меморијске медије. Резултат ових активности јесте формирање

централне базе података, њихова заштита и већа доступност унутрашњим и спољашњим корисницима. Овај процес укључује унос у централну базу података кроз програм ИМУС.

5.1.4. Стварање одговарајућих услова за безбедно складиштење, чување и презентацију културних добара

Централна зграда музеја налази се на адреси Стојана Љубића број 2 у Лесковцу. Једна од ретких наменски подигнутих зграда за музејску делатност, свечано је отворена 10. маја 1974. године. У оквиру објекта налазе се три изложбена спрата на којима се налази Стална поставка „Времплов лесковачког краја“, две уметничке галерије, сала за научне скупове и музејска библиотека. У оквиру зграде, тј. у оквиру сутерана зграде налазе се депои за чување предмета.

Услед старости, пропадања материјала и атмосферских услова, у депоима музеја долази до прекорачења дозвољене количине влаге, нарочито током кишних и снежних периода, чиме су угрожена културна добра која се тамо складиште. Такође, кров музеја је од дрвета покривен етерит плочама које су се услед временских неприлика током дугог времена оштетиле и поломиле. Библиотека музеја налази се у поткровљу, и поседује књижни фонд са преко 16.000 стручних наслова, услед прокишњавања овај фонд је угрожен. Влага и прокишњавање крова угрожавају у салу за научне скупове, галерију на спрату, као и две канцеларије кустоса.

Зграда музеја има више врста столарија које су се временом оштетиле. Већина прозора је дрвена са једнослојним стаклом, што умногоме смањује енергетску ефикасност зграде и угрожава предмете изложене у сталној поставци.

5.1.4.1 Дренажа простора око зграде музеја

Подземни простор музејске зграде тзв. депои експоната, служе за складиштење и чување покретних културних добара-експоната једне или више музејских збирки, као и студијског материјала са археолошких истраживања. Према стручном упутству за руковање предметима Народног музеја, музејски депо мора да пружа безбедне услове за складиштење и чување експоната у оквиру прописаног опсега температуре и процента релативне влажности за врсту музејских експоната који се у њему чувају.

Самим уласком у депое, на први поглед се уочавају оштећена на зидовима и плафонима дела и осећа се мирис буђи. На скоро свим зидовима депоа од пода до плафона уочена је влага и испуцао или чешће отпао малтер. Флеке од влаге и оштећења од малтере посебно су интензивна на месту продора цеви.

Према стручном упутству за руковање предметима Народног музеја, свако прекорачење датих вредности за проценат влаге у депоима обавезује на предузимање одговарајућих мера, што у овом случају без санације депоа није могуће.

Грађевинско архитектонски факултет Универзитета у Нишу, уз помоћ Института за грађевинарство и архитектуру израдио је идејни пројекат санације влаге подземних просторија зграде Народног музеја у Лесковцу. Пројекат укључује, дренажу простора око музеја, зидарске радове, изолационе радове, бетонске радове, столарске радове, браварске радове, керамичарске радове и молерофарбарске радове.

5.1.4.2. Санације крова и фасаде објекта Народног музеја Лесковац

Зграда Народног музеја Лесковац подигнута 1974. године као слободностојећи објекат. Објекат се састоји од два крила укупне површине 726 м² распоређених на подземни простор, приземље и три етажа.

У тренутном стању, постоји прокишњавање на појединим деловима крова, столарија је у лошем стању, посебно дрвена столарија на јужној фасади објекта. Алуминијумска столарија је такође за замену обзиром да не постоји адекватно дихтовање прозорских крила, уз дотрајалост окова. Фасада објекта је у лошем стању, с обзиром да више деценија није било радова на озбиљнијем инвестиционом одржавању исте. Посебан проблем представља непостојање вило какве термоизолације, тако да постоје велики енергетски губици.

Народни музеј у Лесковцу је у сарадњи са радњом за пројектовање и дизајн АФРЕЕСТУДИО из Ниша, урадио идејни пројекат за инвестиционо одржавање и санацију крова и фасаде објекта музеја. Планирани пројекат подразумева припремне радове у уклањања кровног покривача, столарије објекта, и подне облоге улаза. Место старог крова предвиђа се изградња нове кровне конструкције и олука са хидроизолацијом крова, и снегобранима на њему. Спољни зидови музеја требају нову термоизолациону фасаду која ће у многоме повећати енергетску ефикасност објекта и смањити цену његовог одржавања. На месту уклоњене стоалрије, потребно је постављање портала и прозора од алуминијумских профила и застакљивање дуплим стаклом пуњеним аргоном.

5.1.5. Афирмација археолошког локалитета „Царичин град“

Археолошки локалитет Царичин град налази се 29 км од Лесковца на територији општине Лебане. За остатке римског града из VI века претпоставља се да су чувена Јустинијана Прима задужбина цара Јустинијана Великог. Својим архитектуром и урбанистичким решењима град представља јединствен пример градитељства из VI века, и носи велики археолошки, историјски, и верски значај. Овај локалитет представља један од темеља туристичке понуде не само Јабланичког региона већ и читаве Србије. Ископавања на локалитету врше се од 1912. године, али она нису праћена адекватном конзервацијом и туристичком презентацијом локалитета.

5.1.5.1. Решавање правно имовинских односа на локалитету и оградивање локалитета

Предуслов свих будућих радова на и око локалитета Царичин град јесте решавање имовинско правних односа на простору локалитета, а које се ради у сарадњи са Општином Лебане. Решавањем овог питања стварају се услови за ограђивање оног дела у којем је омогућен приступ посетиоцима, чиме би дошло до спречавања илегалног уласка на локалитет, његовог оштећења или отуђења предмета са њега. Ограђивање локалитета би поред његове заштите довело и до боље наплате улазница као и боље контроле броја и структуре посетилаца.

5.1.5.2. Организација и спровођење архитектонско урбанистичког конкурса за визиторски центар

Циљ ове активности је проналажење одговарајућег архитектонско – урбанистичког решења визиторског центра, са пратећом инфраструктуром и уређењем простора на самом локалитету како би се обезбедили основни услови за пријем, боравак и обилазак локалитета од стране посетилаца.

5.1.5.3. Промовисање локалитета

Археолошки локалитет Царичин град по својој важности спада у најважније локалитете из VI века на подручју некадашњег Римског царства, и као такав привлачи велики број страних посетилаца. Ради боље комуникације потребно је израдити вишејезични сајт посвећен Царичином граду на коме ће постојати мултимедијална презентација локалитета, информације о самом локалитету, као корисне информације за посетиоце у вези карата, смештаја као и културно историјских садржаја који се могу видети на територији Јабланичког округа.

5.1.6. Афирмација археолошког локалитета „Скобаљић град“

Вишеслојни археолошки локалитет Скобаљић град налази се на обронцима планине Кукавица. Основна карактеристика овог археолошког локалитета је средњевековно утврђење по коме чијем је последњем управитељу Николи Скобаљићу добило и име. Никола Скобаљић је неправедно запостављени јунак наше средњевековне историје, последњи Србин који је победио Турке пред пад српске деспотовине, и први именован и презименом познати Србин кога су Турци казнили набијањем на колац. Овај локалитет је веома атрактиван не само са стране историје већ и турзма јер се налази на планинском врху у изузетном природном окружењу, у близини ХЦ Вучјанка, цркве св. Јована и старих воденица поточара. Афирмацијом овог локалитета Народни музеј у Лесковцу би обогатио своју понуду, вратио из легенде у живот подвиге Николе Скобаљића и помогао развој Вучја у чијем се саставу налазе горе поменути локалитети.

5.1.6.1. Уређење стазе и конзервација локалитета

Археолошки локалитет „Скобаљић град налази се на једном од тешко приступачних врхова, до локалитета води шумска стаза која је често обрасла шумским растињем. У неколико наврата упошљеници музеја су крчили стази ка локалитету. Да би посетиоци дошли до Скобаљић града потребно је поставити одговарајућу путну и планинарску сигнализацију на путу и на стази до локалитета. Такође потребно је уништавањем корења биљака грајније решити проблем крчења стазе ка локалитету, и исту проширити.

Једнако важан део, како ради самог очувања локалитета тако и безбедности посетилаца јесте конзервација и обележавања остатака утврђења, нарочито донжон куле. Презентацију на локалитету поред табле са легендом треба да прате и QR кодови који би посетиоце водили до релевантних интернет адреса музеја и туристичких организације, а где би посетиоци могли више да сазнају о Скобаљић граду и туристичкој понуди околине.

5.1.6.2. Промовисање локалитета

Археолошки локалитет Скобаљић град не представља непозаницу само за људе из Србије и из иностранства већ и за локалне посетиоце. Потребно је израдити вишејезичну страницу на интернету посвећену Скобаљић граду и Николи Скобаљићу, али и локалној туристичкој понуди. Потребно је израдити публикацију, промотивни материјал и сувенире на ову тему. Веома је важно да Народни музеј у Лесковцу узме активно учешће на организацији и спровођењу манифестације „Дани Николе Скобаљића“.

5.1.7. Инклузија у музеју

У протеклих шест година, Народни музеј у Лесковцу је направио велики искорак у погледу инклузивности људи са инвалидитетом. Стална тактилна изложба, тактилне стазе, водичи на знаковном језику и Брајевом писму, рампе за инвалиде и тоалети прилагођени људима са инвалидитетом отворили су музеј за шире слојеве посетиоца. Садржај намењен људима са инвалидитетом налази се смештен у приземљу музеја и омогућава приступ само првом делу тј. првој фази поставке.

Други део поставке отворен 2020. године налази се на првом спрату, а на њему је планирано и постављање треће фазе поставке „Буне, устанци и ратови“ и тренутно ови садржаји су недоступни лицима са инвалидитетом.

У циљу обезбеђивања приступачности потребно је да се у сарадњи са локалним организацијама које окупљају људе са инвалидитетом, урадити пројекат који ће бити прилагођен архитектонским стању музеја, а који ће резултирати уградњом лифта који ће омогућити приступ првом спрату лицима са инвалидитетом.

5.2 РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕЊЕ САРАДЊЕ СА СТРУЧЊАЦИМА И ПУБЛИКОМ

Општи циљ

Уз наведене обавезе проишле из основне делатности музеја, Народни музеј у Лесковцу обавља и друге задатаке:

- сарадња са стручним и научним радницима, студентима и ученицима, кроз доступност за проучавање музејске грађе
- сарадња са другим установама културе у граду, земљи и иностранству, али и са другим организацијама, јавним установама и школама
- ангажовање у просветном раду ради унапређења наставе и извођења теренске наставе
- пружа прилику за образовање и усавршавање музејских кадрова и стицање музејских звања
- издавачка делатност

Посебни циљеви

5.2.1. Прикључење музејске библиотеке COBISS систему

Народни музеј у Лесковцу поседује богату библиотеку са више од 16.000 стручних наслова и белегристике, смештених у општу библиотеку и пар књижевних легата. Библиотека музеја поседује примерке свих музејских издања, Лесковачки Зборник, музејске монографије, каталоге и посебна издања. Са друге стране COBISS (Кооперативни онлајн библиографски системи и сервис) назив је мреже која међусобно повезује националне библиографске системе Србије, Албаније, БиХ, Северне Македоније, Словеније, Црне Горе и Бугарске, и који омогућава бесплатан проток библиографских информација.

Приступањем COBISS систему претрага и коришћење библиографског фонда Народног музеја у Лесковцу биће поједностављено и убрзано како за саме упошљенике музеја тако и за спољне кориснике.

5.2.2. Боља сарадња са општинама Бојник, Медвеђа и Лебане

Један од приоритета рада музеја биће и боља комуникација са општинама Бојник, Медвеђа и Лебане. Потребно је да се убудете ових општина унесе и ставка за изложбenu делатност коју би музеј спроводио у општинама чије културно историјско благо чува. Ово би значило да у сарадњи са поменутим општинама у њиховим културним центрима биле изложене поставке и изложбе које су давале у музеју или би на њихову иницијативу рађене изложбе чији бу фокус био на историји, археологији и етнологији ових општина. Нарочита пажња биће посвећена сарадњи и комуникацији са општином Лебане на чијем подручју се налази локалитет Царичин град, како би дошло до боље и ефикасније сарадње а у циљу укључивања локалитета на листу УНЕСКО-а.

5.3.3. Заштита и валоризација споменичке грађе на територији Народног музеја Лесковац

У јавности и међу публиком често доминира погрешна слика о улози и овлашћењима музеја. Једна од заблуда јесте и да музеј може самостално да рестаурира, конзервира, и мења споменичка обележја на територији града Лесковца и општина које покрива. Наиме, музеј не може да изводи никакве интервенције на непокретним културним добрима или споменичким комплексима без претходног пројекта и сагласности надлежног Завода за заштиту споменика културе Ниш, или исте институције на републичком нивоу.

У Лесковцу и околини постоји велики број споменичких обележја од којих многи захтевају конзерваторске и рестаураторске интервенције. Због тога је потребно систематско праћење стања на споменичким обележјима у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе из Ниша и редовно одржавање и презентовање оних највреднијих.

5.3.4. Активније укључивање у туристичку понуду на националном и локалном нивоу

Музеј као важан елемент туристичке понуде Републике Србије и града Лесковца представља богатство наше културне и историјске баштине. У склопу националне и локалне стратегије потребно је да музеј развије заједничке пројекте и програме у синергији са туристичким организацијам, делатницима у туризму, и свим осталим заинтересованим јавним и приватним организацијама и удружењима.

5.3.5. Презентација музеја путем друштвених мрежа и мултимедијалних платформи на интернету

Један од основних облика комуникације међу људима, али и између људи и музеја постале су друштвене мреже и мултимедијалне платформе. Могућност бржег дељења информације већем броју људи, у виду фотографије, видео записа или неке друге врсте мултимедијалне информације, представља један од главних канала комуникације савремених музеја и посетилаца. Тренутно музеј има свој канал на платформи Youtube, и на друштвеним мрежама Facebook и Instagram. Потребно је проширити своје присуство и на друге друштвене мреже (Twitter, Tik Tok, и др.) и истовремено у буџету музеја одредити одређена финансијске средства која би се користила за рекламирање и пропагирање музејског садржаја на друштвеним мрежама и мултимедијалним платформама, као и за снимање порпагандног материјала.

5.3.6. Активнија улога Дечјег музејона у сарадњи са школама на територији коју покрива Народни музеј у Лесковцу

Боља искоришћеност дејчег музејона предвиђа стални годишњи прогрма дејчих радионица за различите узрасте, интензивнији рад на формирању и одржавању дејчег музејског клуба и бољу комуникацију са основним школама на територији коју покрива Народни музеј у Лесковцу.

5.3.7. Укључивање корисника музеја у креирање музејских садржаја и политика

Комуникација између музеја и публике представља двосмерну улицу, где није довљно да се чује само глас и избор музеја, већ и глас публике. Најбољи начин упознавања жеља и стремљења публике јесте стална комуникација са њом, што кроз горе поменуте мреже, али још боље кроз учешће публике у креирању музејске политике. Сарадња са појединцима и организацијама, у којој би музеј отворио своје просторије и уступио своје стручне капицете за реализовање њихових идеја, омогућио би уплив нових и свежих идеја, и омогућио музејским радницима да се ставе у улогу публике.

5.3.8. Издавачка делатност

Народни музеј у Лесковцу има богату и дугограјну издавачку делатност, која се првенствено огледа у најстаријем музејском годишњаку у Србији, Лесковачком зборнику“. У даљем периоду музеј ће наставити да гаји традицију излажења Лесковачког Зборника, поред којег ће примат дати и објављивању каталога предмета из музејских збирки.

6. Кадровска структура музеја

Народни музеј у Лесковцу у овом тренутку има 39 стално запошљених радника, 2 радника на одрђено време и 4 радника на привремено повременим пословима, што укупно чини 45 упошљеника.

6.1 Основна делатност

Од укупног броја упошљеника (45) основну делатност руковалаца збирки врши 7 кустоса, 5 кустоса археолога, 1 кустос историчар, 1 кустос етнолог. Поред руковалаца збирки у основној делатности раде и 2 конзерватора, од тога 1 конзерватор за метал и керамику, и 1 конзерватор за камен и дрво. Уз конзерваторе раде и 2 препаратора. У одсеку документације који такође спада у основну делатност, раде 4 кустоса документариста, и један техничар документариста. У одсеку за стручни рад са публиком раде 1 кустос педагог, 1 кустос едукатор и 1 кустос-кординатор изложбених активности.

Тренутни изазов, и будући проблем за нормално функционисање музеја представља мали број руковалаца збирки, 15 % од броја упошљених. Ово је последица природног одлива кустоса који одлазе у пензију. У току ове и следеће године очекује се да још 2 руковалаца збирки (археолог и историчар) оду у пензију чиме ће додатно смањити број кустоса. Озбиљан проблем представља чињеница да у музеју већ постоји неколико историјских

збирки које су без руковалаца, а одласком јединог кустоса историчара практично се гаси историјско одељење.

Исти проблем већ постоји са уметничком збирком, где након одласка руковалаца збирке из музеја, иста стоји закључана у депоу музеја без стручног надзора. Имајући у виду раније поменуте проблеме са депоима, а пошто се ради о веома осетљивим органским материјалима, дрвету, платну и боји, извесно је да ће доћи до оштећења културних добара.

Изазов у наредном периоду представљаће и музејске ревизије одсека са највећим бројем предмета, етнолошког одељења, у оквиру кога се налази више разнородних збирки од различитих материјала. Тренутно се без ревизије свих збирки не може знати тачан број предмета, али претпоставља се да се у њима налази између 8 и 10 хиљада предмета којима рукује само 1 кустос етнолог.

Како би се омогућило несметано функционисање музеја и рад у складу са законским прописима и музејским нормама, потребно је у најкраћем року на место кустоса који одлазе у пензију или су већ отишли, у стални радни однос примити 2 кустоса историчара, 1 кустоса историчара уметности, и 1 кустоса етнолога. Било би пожељно да примљени упошљеници имају знање кустоса како би могли одмах да преузму збирке, и како би старије колеге могле да их упуте у њихово стање.

6.2. Остале службе

Праћеће музејске службе чине Одељење за опште и заједничке послове, Одељење заштите и презентације културни добата лоцираних у објектима ван магичне зграде и Одсек за материјално-финансијске послове. Проблем у овим службама је недостатак људства у служби обезбеђења музеја. Услед смртних случајева и болести, служба обезбеђења остала је без два упошљеника.

Због великог броја предмета који имају културну и материјалну вредност, музејске просторије морају бити обезбеђене током 24 сата, па се не препоручује ангажавање приватног обезбеђења. За поуну и нормално сменско функционисање потребно је ангажовати најмање 1 радника обезбеђења.

6.3. Табела кадровске структуре Народног музеја¹

Одељења	Звање и квалификације	Број извршиоца
Руководство		
	Директор VII всс	1

¹ У табелу су унета само радна места са сталним запослењем

	Заменик директора VII всс	1
Секретар музеја	Правник VII всс	1
Одељење основне делатности		
Одсек за археологију	Кустос археолог VII всс	5
Одсек за историју ²	Кустос историчар VII всс	2
	Кустос економиста VII всс	1
Одсек за етнологију	Кустос етнолог VII всс	1
Одсек за конзерваторско-рестаураорске послове и израду сувенира	Конзерватор-рестаураор VII всс Препаратор IV ссс	2 2
Одсек музејске документације	Кустос документариста VII всс Техничар документариста VI всс	4 1
Одсек библиотеке	Књижничар IV ссс	1
Одсек за стручни рад са публиком	Кустос педагог VII всс Кустос едукатор VII всс Кустос кординаор изложбених активности VII всс Водичи VII всс ³ Продавац сувенира IV ссс	1 1 1 2 1
Одељење заштите и презентације културних добара лоцираних ван матичне зграде музеја		

² Тренутно је један кустос историчар обавља функцију директора музеја, а други, заменика директора музеја
³ Послове два водича обављају два кустоса археолога

Текстилни музеј Стројковце	Радник на одржавању III ссс	1
Одељење за опште и заједничке послове		
	Технички секретар IV ссс	1
	Шеф службе одржавања инсталација, инвентара, хигијенског одржавања и техничке реализације изложби IV ссс	1
Одсек за опште и заједничке послове	Радник техничког одржавања објекта и опреме музеја IV ссс	1
	Помоћни музејски манипулант III ссс	1
	Спремачице нсс	
	Шеф унутрашње службе ⁴ обезбеђења IV ссс	3
	Службеник обезбеђења III ссс	1
	Референт за безбедност и здравље на раду и ППЗ VII всс	2
		1
Одсек материјалн-финансијских послова	Руководилац материјално-финансијских послова VII всс	1
	Финансијско-рачуноводствени сарадник VI всс	1
	Референт набавке VI вссс	2
		44 радних места на 39

⁴ Референт за безбедност и здравље на раду и ППЗ заштите уједно је и шеф унутрашњег обезбеђења

	улошљеника
--	------------

7. Начини остварења циљева

Намера је остваривање задатих циљева чије резултате и остварења можемо дефинисати и прагити кроз годишње планове рада. Резултати морају бити лако и континуирано мерљиви кроз индикаторе као што су повећање сопствених прихода, повећање броја реализованих програма, учествовање у локалним, државним и међународним пројектима, повећање броја посетилаца музејских изложби и музејских садржаја.

За квалитетно управљање и постизање циљева потребно је омогућити несметан и брз проток релевантних информација и података, активно учешће целокупног стручног особља уз појачану одговорност за коректно и правовремено извршавање радних задатака. Рад музеја одвија се у оквиру појединачних одсека од којих сваки од њих има специфичне задатке и захтеве, али сви делују у складу са политиком и стратегијом развоја и пословања музеја. Програмски задаци реализују се унутар сваког од одсека, док се интердисциплинарни рад на пројектима кординише у међусобној сарадњи музејских одсека унутар осмишљених програма. Развијањем компатибилних садржаја и програма са културним, туристичким и друштвеним окружењем отвара се могућност заједничке конкуренције на различитим пројектима. Улошљеници Народног музеја морају бити иницијатори сарадње са локалном и регионалном управом, министарствима, научним институцијама, приватним и јавним туристичким сектором, приватним пословним субјектима и медијима.

За потребе испуњења циљева и активности у наредном периоду Народног музеј Лесковца тражиће финансијску подршку кроз пројектно финансирање код града Лесковца, ресорног министарства, ИПА прекограничних пројеката са Бугарском и Северном Македонијом, и организација које подржавају пројекте из области културе, туризма и социјалне заштите.

8. Анализа будућих тенденција

Иако регионални музеј, Народног музеј у Лесковцу, мора да се прилагођава глобалним контекстима који су обележени дигитализацијом, већом мобилношћу, различитим публикама (расућим бројем грађана старије живогне доби, а са друге стране појавом генерације дигиталног доба). Управо међугенерацки дијалог може бити један од будућих изазова које својим програмима музеј може покушати да успостави. Нови трендови у музејима усредсређени су на привлачење различите публике. Како бу подстакли учешће публике тражи се да музеј изађе из својих оквира. Потребни су програми и пројекти који укључују друштвену одговорност у обраћању појединим групама грађана који се налазе на културним маргинама, од људи са инвалидитетом до оних у домовима за старија лица, до корисника у приградским насељима или удаљеним селима.

Музеј ће напустити свој унутрашњи простор и активираће простор око себе отварањем нових тачака око музеја или кроз пројектне партнере. Перспектива се мења и професионалци из области културе, туризма, уметности и други почињу да деле заједничке простор. Музејска прича се шири у позоришта, на концерте, укључује носиоце традиционалне културне баштине, локалну гастрономску понуду, са којима музеј ствара партнерску мрежу и заједничке програме. Заједничка изградња културног капацитета града Лесковца биће идеја водила сарадње.

Музеји су места интеркултуралног дијалога и њихов посао је комуникација. Дигитално доба у коме се налазимо даје нам нове технологије које су идеалан начин за коришћење. Пројекти који подстичу доступност музејске грађе и њеног тумачења поред стварне посете музејима укључуваће „on line“ активности, и они који подстичу промоцију путем друштвених мрежа чиниће окосницу комуникације у будућности.

9. Закључак

Народни музеј у Лесковцу је комплексни систем како по послу који обавља тако и по организацијском уређењу. Неоподно је усклађивање броја запослених и њихових квалификација са стварним организацијским и функцијским потребама како би се избегла отежана реализација основне делатности и пројекта, како би се избегло преоптерећење људи унутар система.

Стратешки план се видљиво и логично наслања на претходно четворогодишње раздобље. Разлог овоме је специфичност музејске делатности који се одвија углавном пројектно, дугорочно и у фазама. Дати циљеви су финансијски захтевни и као такви темеље се на дугорочним плановима извођења. Финансирање циљева намеће се као могући отежавајући тренутак имајући у виду лоше економске услове проишашле из тренутне пандемије САРС КОВИД вируса. Ипак, применом нових, квалитетнијих метода унутрашње организације, те појачаним напорима у смеру проналажења извора финансирања из сопствених извора, ЕУ фондова, и путем јавно приватног партнерства могуће је остварити зацртане циљеве на корист читаве заједнице. Као један од услова, који претходи и финансијским могућностима, јесте стручан и одговоран рад упошљеника Народног музеја у Лесковцу у интересу заштите и унапређења презентације културних добара, али и спровођења задатих циљева.

Лесковац 11. октобар 2021. године

кустос археолог
Небојша Димитријевић